

М. П. Денисенко,

д. е. н., професор кафедри смарт-економіки,

Київський національний університет технологій та дизайну, м. Київ, Україна

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8767-9762>

З. В. Юринець,

д. е. н., професор кафедри менеджменту,

Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів, Україна

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9027-2349>

DOI: 10.32702/2306-6806.2022.9.4

СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ РИЗИКОВИМИ СИТУАЦІЯМИ В УМОВАХ ПІДВИЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ТА БЕЗПЕКИ БІЗНЕСУ

M. Denysenko,

Doctor of Economic Sciences, Professor of the Department of Smart Economics,

Kyiv National University of Technology and Design

Z. Yurynets,

Doctor of Economic Sciences, Professor of the Department of Management,

Ivan Franko Lviv National University

RISK MANAGEMENT SYSTEM IN THE CONDITIONS OF INCREASING INVESTMENT ATTRACTIVENESS AND BUSINESS SECURITY

У статті обґрунтовано особливості формування системи управління процесом виявлення чинників, що обумовлюють ризикові ситуації, загрожують зниженню інвестиційної привабливості та безпеки бізнесу. З'ясовано, що система управління процесом виявлення чинників, що обумовлюють ризикові ситуації, загрожують безпеці та зниженню інвестиційної привабливості бізнесу є одним із елементів системи управління ризиками бізнесу та повинна включати комплекс нормативно-правового, методичного, організаційного забезпечення (підсистема забезпечення) та функції управління процесом усунення ризиків бізнесу (функціональна підсистема). Водночас, послідовність управління процесом виявлення чинників, що обумовлюють ризикові ситуації, загрожують безпеці та зниженню інвестиційної привабливості бізнесу передбачає виокремлення таких компонентів: збір та накопичення інформації; аналіз та оцінка стану зовнішнього та внутрішнього середовища діяльності бізнесу відповідно до місії та цілей розвитку; вивчення досвіду інших підприємств щодо переваг та недоліків методів дослідження середовища діяльності бізнесу, інструментів збору та накопичення інформації, аналізування й оцінювання чинників, що впливають на появу кризових ситуацій і причин; розроблення системи моніторингу зовнішнього та внутрішнього середовища діяльності бізнесу з метою раннього (якнайшвидшого) виявлення чинників, що впливають на появу кризових ситуацій і причин; вироблення управлінських дій та заходів для завчасного запобігання появі ймовірних кризових ситуацій.

The combination of various factors that affect business efficiency determines its investment attractiveness and security. A business that is able to identify and respond in a timely manner to the factors causing risk situations that threaten the security of the enterprise is attractive for investment.

The purpose of the study is to conduct a study on the formation of a management system for the process of identifying factors that determine risk situations that threaten to reduce the investment attractiveness and security of business.

The following methods have been used to solve the problems: analysis, systematization and generalization to form a logical and structural model of the management system for the process of identifying factors that determine risk situations, threaten safety and reduce investment attractiveness; synthesis, induction to solve the problem to form a sequence of management of the process of identifying factors that cause risk situations, threaten security and reduce the investment attractiveness of business; schematic and graphic images for the visual display of the results of research and analytical data.

The system for managing the process of identifying factors that cause risk situations, threatening the security and reducing the investment attractiveness of business is one of the elements of the business risk management system and should include a complex of legal, methodological, organizational support (subsystem of support) and functions of managing the process of eliminating business risks (functional subsystem).

The sequence of managing the process of identifying factors that cause risk situations, threaten security and reduce the investment attractiveness of business involves the selection of the following components: collection and accumulation of information; analysis and assessment of the state of the external and internal business environment in accordance with the mission and development goals; studying the experience of other enterprises regarding the advantages and disadvantages of methods of researching the business environment, tools for collecting and accumulating information, analyzing and evaluating factors affecting the emergence of crisis situations and causes; development of a system for monitoring the external and internal environment of business activity with the aim of early (as soon as possible) identification of factors affecting the emergence of crisis situations and causes; development of management actions and measures for the early prevention of possible crisis situations.

*Ключові слова: ризик, ризикова ситуація, управління, процес, бізнес, інвестиційна привабливість, безпека.
Key words: risk, risk situation, management, process, business, investment attractiveness, security.*

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Сукупність різних чинників, які впливають на ефективність бізнесу визначає його інвестиційну привабливість та безпеку. Бізнес, який має змогу виявляти і вчасно реагувати на чинники, що обумовлюють ризикові ситуації, загрожують безпеці підприємства, є інвестиційно привабливими, оскільки такі дії обумовлюють скорочення інвестиційних та поточних операційних витрат бізнесу, сприяючи максимізації прибутку та зниженню ризику невдачі інвестицій.

Особливою рисою ефективного розвитку бізнесу є забезпечення ліквідації ризиків, виявлення чинників, що спричиняють ризикові ситуації та загрожують безпеці бізнесу, щоб забезпечити функціонування підприємства у майбутньому в умовах безпеки без кризових ситуацій.

Це пояснює доцільність вивчення особливостей формування системи управління ризиковими ситуаціями в умовах підвищення інвестиційної привабливості та безпеки бізнесу.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

У наукових роботах Шпіца К. [1], Трудінгера Дж. [1], Орра М. [1] актуалізовано теоретичні основи управління ризиками підприємства, ґрунтуючись на виявленні чинників, що впливають на ефективність діяльності бізнесу, систематизовано методики оцінки ризиків, запропоновано підхід до формування стратегії управління ризиками бізнесу. Вивчення процесу управління ризиками бізнесу, впливу ризиків на підвищення інвестиційної привабливості та безпеки у системі ризик-менеджменту проводив Вудс М. [2]. Загалом, автори ак-

центують увагу на необхідності вивчення проблеми, що зумовлена зростанням інвестиційної привабливості, виявлення чинників впливу на ризикові ситуації та рівень безпеки.

МЕТА СТАТТІ

Метою дослідження є проведення дослідження щодо формування системи управління процесом виявлення чинників, що обумовлюють ризикові ситуації, загрожують зниженню інвестиційної привабливості та безпеки бізнесу.

Відповідно до мети, поставлено такі завдання: сформувати логіко-структурну модель системи управління процесом виявлення чинників, що обумовлюють ризикові ситуації, загрожують безпеці та зниженню інвестиційної привабливості; обґрунтувати зміст стратегії та політики, виокремити властивості та послідовність управління процесом виявлення чинників, що обумовлюють ризикові ситуації, загрожують безпеці та зниженню інвестиційної привабливості бізнесу.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Управління процесом виявлення чинників, що обумовлюють ризикові ситуації, загрожують безпеці та зниженню інвестиційної привабливості бізнесу — це комплекс різних методів втілення процедур менеджменту щодо усієї діяльності бізнесу для забезпечення стабільної безпеки, виявляючи чинники, що обумовлюють ризикові ситуації, причини їхнього виникнення та долаючи загрози ефективного розвитку бізнесу.

Стратегія управління процесом виявлення чинників, що обумовлюють ризикові ситуації, загрожують безпеці

Рис. 1. Логіко-структурна модель системи управління процесом виявлення чинників, що обумовлюють ризикові ситуації, загрожують безпеці та зниженню інвестиційної привабливості

Джерело: сформовано авторами.

та зниженню інвестиційної привабливості бізнесу — комплекс дій та стратегічних управлінських рішень, що сприяють проведенню аналізу й оцінки чинників, що обумовлюють ризикові ситуації, для подолання загроз розвитку бізнесу, формування сукупності заходів для попередження настання складних ризикових ситуацій, що можуть нівелювати стан безпеки бізнесу.

Політика управління процесом виявлення чинників, що обумовлюють ризикові ситуації, загрожують безпеці та зниженню інвестиційної привабливості бізнесу — орієнтування комплексу методів, управлінських принципів, дій і заходів на підтримку стану безпеки бізнесу, формування системи та стратегії управління ризиками, яка здатна вчасно реагувати на змінне середовище.

Управління процесом виявлення чинників, що обумовлюють ризикові ситуації, загрожують безпеці та зниженню інвестиційної привабливості бізнесу доцільно розглядати крізь призму операційного управління, яке спрямоване на швидке виявлення та розкриття чинників, що обумовлюють ризикові ситуації, причин їх появи, розроблення умов безперебійного стеження за їхнім виникненням, миттєвого реагування і подолання загроз з метою підтримки безпеки та стійкості діяльності бізнесу, недопущення настання кризових ситуацій, уникнення ймовірного складного становища.

Таке управління процесом виявлення чинників, що обумовлюють ризикові ситуації, загрожують безпеці та зниженню інвестиційної привабливості бізнесу співзвучне із видом менеджменту, що вписується у загальну систему управління ризиками бізнесу і передбачає системний підхід до функціонування [1]. Управління процесом виявлення чинників, що обумовлюють ризикові ситуації неможливе без пошуку, попереднього аналізу й оцінки усіх ймовірних чинників, що можуть вплинути і виявити ризикові ситуації та події на підприємстві, потребує залучення його потенціалу, розроблення та втілення стратегії та програми усунення ризиків бізнесу [2].

Система управління процесом виявлення чинників, що обумовлюють ризикові ситуації, загрожують зниженню інвестиційної привабливості та безпеки бізнесу наведена на рисунку 1.

Послідовність управління процесом виявлення чинників, що обумовлюють ризикові ситуації, загрожують безпеці та зниженню інвестиційної привабливості бізнесу передбачає виокремлення таких компонентів:

- 1) Збір та накопичення інформації.
- 2) Аналіз та оцінка стану зовнішнього та внутрішнього середовища діяльності бізнесу відповідно до місії та цілей розвитку.
- 3) Вивчення досвіду інших підприємств щодо переваг та недоліків методів дослідження середовища діяльності бізнесу, інструментів збору та накопичення інформації, аналізування й оцінювання чинників, що впливають на появу кризових ситуацій і причин.
- 4) Розроблення системи моніторингу зовнішнього та внутрішнього середовища діяльності бізнесу з метою раннього (якнайшвидшого) виявлення чинників, що впливають на появу кризових ситуацій і причин.
- 5) Вироблення управлінських дій та заходів для завчасного запобігання появі ймовірних кризових ситуацій.

Запропонована послідовність елементів управління процесом виявлення чинників, що обумовлюють ризикові ситуації, загрожують безпеці та зниженню інвестиційної привабливості бізнесу відображає контекст системи управління ризиками завдяки акцентованій увазі на таких важливих аспектах, як збір та накопичення інформації, аналіз та оцінка стану зовнішнього та внутрішнього середовища діяльності бізнесу відповідно до місії та цілей розвитку як перших етапів управління процесом усунення ризиків. Цей етап характерний тим, що менеджерам доцільно проводити дії із розпізнавання потенційного потенціалу, можливостей, чинників, які можуть виникнути у процесі функціонування бізнесу та спричинити ризикові ситуації.

Система управління процесом виявлення чинників, що обумовлюють ризикові ситуації, загрожують безпеці та зниженню інвестиційної привабливості бізнесу є одним із елементів системи управління ризиками бізнесу та повинна включати комплекс нормативно-правового, методичного, організаційного забезпечення (підсистема забезпечення) та функції управління процесом усунення ризиків бізнесу (функціональна підсистема). Ці компоненти спрямовані на підтримку формування та

реалізації системи управління процесом виявлення чинників, що обумовлюють ризикові ситуації на підприємстві, загрожують безпеці та зниженню інвестиційної привабливості бізнесу, розроблення заходів для забезпечення виконання завдань та підзавдань.

Зміст управління процесом виявлення чинників, що обумовлюють ризикові ситуації на підприємстві, загрожують безпеці та зниженню інвестиційної привабливості бізнесу висвітлюється у таких властивостях:

— чинники, які зумовлюють настання кризових ситуацій можна очікувати і прогнозувати [1];

— чинники, що спричиняють кризові ситуації певною мірою піддаються випередженню, відсуванню;

— до появи кризових ситуацій можна і вкрай потрібно бізнесу готуватись;

— кризові ситуації піддаються пом'якшенню [2];

— система управління за умов виявлення чинників, що обумовлюють ризикові ситуації на підприємстві повинна бути побудована із врахуванням спеціального досвіду, знань і підходів;

— процес виявлення чинників, що обумовлюють ризикові ситуації на підприємстві до певних меж піддається керуванню;

— система управління процесом виявлення чинників, що обумовлюють ризикові ситуації на підприємстві дає змогу пришвидшити позитивні тенденції, зменшити негативні наслідки для підприємства.

Для досягнення позитивного успіху і підвищення ефективності діяльності бізнесу, від том-менеджменту бізнесу потрібна готовність до появи різних кризових ситуацій, навіть, якщо вони не проглядаються і бізнес на теперішній момент часу працює результативно, а також здатність до активних й адекватних дій відповідно до сформованих обставин.

Згідно з викладеними міркуваннями комплекс заходів у ході виявлення чинників, які зумовлюють настання кризових ситуацій на підприємстві та загрожують безпеці бізнесу повинен враховувати:

— безперервний моніторинг чинників, що спричиняють кризові ситуації на підприємстві;

— створення можливості отримання достовірної, оперативної інформації для формування ефективного інформаційно-аналітичного забезпечення;

— розроблення попередніх і кінцевих планів з метою недопущення кризових ситуацій;

— вироблення пропозицій щодо зменшення вразливості бізнесу від зовнішніх та внутрішніх загрозливих обставин;

— навчання персоналу, підвищення кваліфікаційного рівня з метою вдосконалення системи управління ризиками бізнесу;

— вироблення реактивних навиків, компетенцій персоналу на підприємстві для миттєвого реагування на загрози створення кризової ситуації;

— цілеспрямованість виконання завдань та забезпечення можливості бізнесу отримання наміченого рівня ефективності діяльності;

— можливість забезпечення вироблення прогнозів розвитку ймовірних кризових подій, враховуючи заданий ступінь достовірності їхнього настання;

— вироблення унікальних пропозицій для формування стратегії та програми управління ризиками бізнесу;

— зростання рівня гнучкості організаційної структури бізнесу з метою проведення миттєвих трансформацій і недопущення кризових ситуацій.

ВИСНОВКИ

Система управління ризиками бізнесу ґрунтується на сукупності підсистем (керувана та керуюча підсистеми), елементів, якими відбувається управління та причинно-наслідкового взаємозв'язку. Особливою рисою ефективного розвитку бізнесу є забезпечення ліквідації ризиків, виявлення чинників, що обумовлюють ризикові ситуації та загрожують безпеці бізнесу, щоб забезпе-

чити функціонування підприємства у майбутньому в умовах підвищення інвестиційної привабливості та безпеки без кризових ситуацій.

Управління процесом виявлення чинників, що обумовлюють ризикові ситуації та загрожують безпеці бізнесу доцільно розглядати крізь призму операційного управління, яке спрямоване на швидке виявлення та розкриття чинників, що обумовлюють ризикові ситуації, причин їх появи, розроблення умов безперебійного стеження за їхнім виникненням, миттєвого реагування і подолання загроз з метою підтримки безпеки та стійкості діяльності бізнесу, недопущення настання кризових ситуацій, уникнення ймовірного складного становища та підвищення інвестиційної привабливості бізнесу.

Література:

1. Spitz K., Trudinger J., Orr M. Enterprise risk management. Environmental Social Governance. Imprint CRC Press. 2022. 236 s.

2. Woods M. Enterprise Risk Management in Manufacturing. Risk Management in Organisation, 2nd Edition. Imprint Routledge. 2022. 284 s.

3. Денисенко М. П., Юринець З. В., Юринець Р. В., Кохан М. О. Конкурентоспроможність підприємництва в умовах інноваційно-інвестиційної модернізації економіки. Економіка і держава. 2020. Вип. 4. С. 19—24.

4. Yurynets Z., Bayda B., Petrush O. Country's economic competitiveness increasing within innovation component. Economic Annals — XXI. 2015. № 9—10. P. 32—35.

References:

1. Spitz, K. Trudinger, J. and Orr, M. (2022), Enterprise risk management. Environmental Social Governance, CRC Press, Boca Raton, USA.

2. Woods, M. (2022), "Enterprise Risk Management in Manufacturing. Risk Management in Organisation", 2nd Edition, Routledge, Abingdon, UK.

3. Denysenko, M. P. Yurynets, Z. V. Yurynets, R. V. and Kokhan, M. O. (2020), "Competitiveness of entrepreneurship in terms of innovation and investment modernization of the economy", Economy and State, vol. 4, pp. 19—24.

4. Yurynets, Z. Bayda, B. and Petrush, O. (2015), "Country's economic competitiveness increasing within innovation component", Economic Annals — XXI, vol. 9—10, pp. 32—35.

Стаття надійшла до редакції 10.09.2022 р.

www.economy.nayka.com.ua

Електронне фахове видання

Ефективна
ЕКОНОМІКА

Виходить 12 разів на рік

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України з ЕКОНОМІЧНИХ НАУК (Категорія «Б»)

Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292

e-mail: economy_2008@ukr.net

тел.: (044) 223-26-28

(044) 458-10-73